

VYZKOUŠEJTE, CO SE OSVĚDČILO V TESTU ŽIVOTA

Čtení: Ž 4 | Text: Jk 1,2-18 | Jihlava + Střížov, 5. 9. 2010

Milí přátelé, bratři a sestry,

co se to po nás chce? Mějte z toho jenom radost, když na vás přicházejí rozličné zkoušky. Nebo doslova: největší radost mějte z toho, když spadnete do vážných problémů. Jak může tohle někdo myslet vážně? Bibli čteme a vykládáme pro aktuálnost jejího poselství. Je to kniha ze života, o lidech, tedy i o nás. Zvykli jsme si, že mnohé z jejího obsahu můžeme nově uchopit dnes pro sebe. Ale ať se přihlásí ten z vás, kdo by se dokázal upřímně radovat z vlastního neštěstí - z nemoci, ze ztráty blízkého člověka nebo třeba ze ztráty zaměstnání!

Čtenář Písma si možná vybaví, že bibličtí autoři s oblibou používají těchto paradoxních až šokujících tvrzení. Snad proto, aby to u nás vyvolalo nějakou reakci. Aby nás to zastavilo, vyvedlo z míry a donutilo k přemýšlení. Ale stejně se musím ptát, proč - proč mám být šťastný z toho, že se dostávám do problémů?

Odpověď najdeme v pokračování textu. Ale přiznejme, že vedle toho šokujícího úvodu působí pokračování trochu banálně: když se osvědčí víra, povede to k vytrvalosti, ta bude dovršena skutkem a vy ať jste dokonalí a neporušení, prosti všech nedostatků. To zní jako z říše snů či zbožných přání. Když se tedy budu radovat ze svého utrpení, dosáhnu dokonalosti a budu bez nedostatků. To si můžu dát doma za rámeček a každé ráno se na to dívat, ale moc ze života to není. A mám chuť říct, že s křesťanstvím to nemá mnoho společného.

Tady bychom mohli skončit, ale bylo by to hodně povrchní čtení. Autor epištoly, říkáme mu Jakub, jde mnohem víc do hloubky: čtenářům nemaže sladká slova jako med kolem úst. Neříká, vyhněte se problémům. Jakub bere vážně realitu života, protože naprosto jistě ví, že těžkosti a problémy prostě přijdou. Na jeho adresáty v prvním století po Kristu i na jeho čtenáře, třeba v roce 2010. Ať se přihlásí ten z vás, kdo nikdy závažnou situaci ve svém životě nemusel řešit.

Za pozornost stojí slovo, které se překládá jako pokušení nebo zkouška. Zvykli jsme si vnímat zkoušku jako nějakou ránu, nějaké neštěstí. Jaká zkouška to na nás dolehla, říkáváme. To řecké *peirasmos* ovšem původně takto katastroficky zabarvené není: znamená prostě zkoušku nebo test.

Takže, pokračuje Jakub, až ty starosti a problémy přijdou, jakože jistě přijdou (a možná už přišly), máte možnost si něco ujasnit. Těmi zkouškami si opravdu můžete něco vyzkoušet: jak se v nich osvědčilo to, co jste jako křesťané přijali: víru, zakotvení, základní životní orientaci. Pak to úvodní „radujte se“ není ani optimismus falešných růžových brýlí, ani bezduché šílenství, ani prapodivný náboženský požadavek. Pak můžeme říct: mějte radost z těch situací, kdy si můžete vyzkoušet, otestovat, jak se osvědčuje to, na čem v životě stavíte nejvíc.

Zbývá otevřít otázku, co je to, na čem stavíme nejvíc. Jakub mluví o víře: Osvědčí-li se ve zkouškách vaše víra, povede to k vytrvalosti. Ale to je další problém, další překážka na cestě: jak se má osvědčit moje lidská víra? Jsem jenom člověk, nemám o sobě moc iluzí a v životě je příliš toho, čemu nerozumím. Nechci a nedovedu slepě věřit a nedívat se napravo ani nalevo. Ano, přijal jsem víru ve Vzkříšeného Krista, čerpám z ní pro život. Ale znám se moc dobře na to, abych byl skálopevně přesvědčen, že moje víra nikdy nezakolísá. Třeba právě uprostřed těžkých zkoušek. Ať se přihlásí ten z vás, kdo si je naprosto jist, že nikdy nezapochybuje a jeho víra se tak ve zkouškách plně osvědčí.

Příliš mnoho otazníků na to, aby to šlo tak hladce a abych se z toho ještě dokázal radovat. Až moc přímočará orientace na člověka a jeho skutky. Možná právě tady by se zašklebil Martin Luther, jehož nápěv jsme před chvílí v písni zpívali. Velký reformátor nelichotivě přezdíval Jakubově spisu slaměná epistola a byl by jej nejraději z biblického kánonu vůbec vyřadil. Zastánce a propagátor reformační myšlenky o velké darované milosti „zhůry“ nelibě nesl Jakubův důraz na lidské skutky, které by snad měly být „samospasitelné“.

Ale pozor, Jakub mluví o víře a víra je vztah. K podstatě vztahu patří právě to, že je formován dvěma stranami. A tak Jakubovo pojetí víry, která se osvědčí, není nějakým lidským trumfem, sebevědomým vítězstvím člověka a jeho zbožné aktivity. Jakubovi jde o to, jak se osvědčí víra jako vztah dvou stran. Jak se mně jako člověku osvědčí to, čemu věřím. Jestli se na to mohu spolehnout, jestli mě to opravdu podrží. A ovšem také jestli se toho dokážu podržet já sám jako druhá strana vztahu. Skutečný vztah víry je ze své podstaty neustále v pohybu. Víra není to, co jednou vznikne a pak už jakoby setrvačně běží. Živá víra je pokaždé nové hledání, nový boj. Pokud se tohle osvědčí, říká Jakub, pak je vaše spolehnutí životaschopné, tedy pro život, jaký je, tedy vedoucí k plnému, pravdivému životu. A ta dokonalost, o níž se mluví, pak neznamená, že by člověk, který prošel ohněm zkoušek, se stal bezchybným a prostým všech nedostatků. Spíš má

jeho život novou hodnotu, nový rozměr. Zažil těžkosti a bolesti, prošel jimi a poznal tak život v celé jeho šíři, veden a doprovázen vztahem víry k Pánu života, vztahem, který se v tom všem osvědčil. Z toho potom může plynout i ta „úvodní“ vděčnost a radost.

Ale co když to tak není? Co když je člověk uprostřed zkoušek ještě navíc sám? Co když to, na čem v životě staví, je jakoby v nedohlednu? Na to doporučuje Jakub jediné: modlitbu za moudrost. Za moudrost, která dovede některé nepochopitelné věci prostě v pokoře přijmout. Za moudrost, která dovede nově uchopit, a promýšlet všechny okamžiky, které život přináší. Za moudrost, která umožní podívat se na svět a život v souvislostech, jakoby Božíma očima, totiž očima Toho, který je dárce života a jeho smyslu. Očima toho, který navzdory všem otřesům drží svět pevně v rukou. (Protože co je bez chvění, není pevné.) Očima toho, který svůj dobrý záměr se světem nakonec dovede k cíli. A právě k modlitbě za takovou moudrost Jakub zve. A říká celkem přesvědčeně, že Bůh, stvořitel a dárce dobrých věcí je přece také dárce moudrosti, a to pro všechny bez výhrad. A tak řekněme spolu s Jakubem, že modlitba je možnost otevřená a osvědčená a v rozličném soužení je dobré začít právě u ní.

Ale co když se ani teď pomoci nedostává? Uprostřed utrpení nevidíme východisko nebo cíl. A na mysl se nám krade otázka nejhorší: proč?! Proč přicházejí bolesti a trápení, proč je vůbec na světě zlo? Někteří se z toho obratně vykroutí a odpoví, že to je přece Pán Bůh, který posílá zlo na člověka, aby si to vyzkoušel a případně se osvědčil. Tohle ovšem Jakub rezolutně odmítá: Bůh nemůže být pokoušen ke zlému a sám také nikoho nepokouší. Tím ale Jakub nekončí a hledá dál. Mluví o svádění vlastní, tedy lidskou žádostivostí, která počne a porodí hřích a ten vede ke smrti. Ekumenický překlad tady ne moc šťastně překládá jako „žádostivost“, to zní trochu moralisticky. Ve skutečnosti ovšem jde o prostou lidskou touhu nebo přání, možná emoce - zatím nijak pozitivně či negativně zabarvené.

Na začátku řetězce zla, říká Jakub, tedy stojí člověk s podněty, přáními, emocemi, touhami i impulsy zvnějšku. To všechno samo o sobě ještě nemusí být nutně zlé. Pak ovšem záleží na procesu, který se odehraje uvnitř, a který je formován lidskou svobodou. Tady mám rozhodující váhu já jako člověk a moje rozhodnutí. Když dopustím, aby se špatné přání, negativní emoce nebo zlé touhy přetvořily ve zlou skutečnost, začíná se rozjíždět kolotoč, kterému Bible říká hřích. A ten kupí další a další zlo, které nikdy k životu dobré nebylo a nebude.

Opět může někdo namítnout, že všechno zlo na světě přece nemá původ jen ve špatném lidském rozhodnutí plynoucím z lidské svobody. To je jistě pravda - a tady přiznejme, že na otázku po původu zla prostě neexistuje absolutně uspokojivá odpověď. Snad pomůže od Boha darovaná moudrost, která rozšíří obzory a milosrdně zavře ústa, do nichž už se dere ona nesmyslná, zlá a nic neřešící otázka „proč“. Anebo pomůže Jakub, který svým adresátům v prvním století po Kristu i svým čtenářům v roce 2010 vzkazuje: až budeš zase obviňovat Pána Boha z toho, kolik je na světě zla, zkus se zamyslet, kolik tvých vlastních podnětů, přání a tužeb se v tobě přetvořilo ve skutečnost a jestli ta skutečnost byla k dobrému či nikoli. Ale Hospodina ve strojovně zla prostě nehledej.

Kde ho ovšem hledat máš, je ve všem, co je dobré. Tisíckrát jsi slyšel, že dobré věci máme od Boha, tak na to nezapomeň. Právě uprostřed zkoušek a testů života, které přicházejí, nezapomeň na tu spoustu krásných a dobrých věcí, které denně dostáváš. Zvedni oči, zjasni tvář, Pánu patří díky. Za dar života, i když je často těžký. Za lidi, které máš kolem sebe, i když je to s nimi často těžké. Za oboustranný vztah víry, i když udržovat ho bývá těžké. Za sílu vzepřít se zlu, i když to bývá hodně těžké. Nakonec i za všechny zkoušky, kdy tě víra podržela, i když to bylo těžké.

A ještě jednu věc Jakub v tomto oddílu nezapomene zmínit: Otec světů, jak v krásném a neobvyklém přirovnání Hospodinu říká, přivedl k životu také nás. Doslova „porodil, protože chtěl“ je v řeckém originále. Protože o mě stál a stojí. Protože z vlastní vůle, z pouhé milosti se mnou vstupuje do toho živého, dynamického vztahu víry (tohle by se asi Lutherovi líbilo). Navzdory všemu špatnému, navzdory zkouškám a bolestem patřím k jeho stvoření a mám podíl na společné budoucnosti. A tenhle podíl mně z ruky Stvořitele nevyrvé nikdo a nic - ani zkoušky, ani utrpení, ani vlastní ambice, dokonce ani vlastní chybná rozhodnutí, ani vlastní selhání, která třeba i se slzami v očích přináším před Hospodinovu tvář.

Možná se v těch zkouškách moje víra nijak zářivě nepředvede, možná budu jen obtížně hledat slova pro modlitbu za moudrost. A možná budu při hledání Hospodina hodně tápat. Ale při tom všem zůstávám jeho, protože On se už dávno před tím pro mě rozhodl. A tak i kdybych si pro život podržel jenom tohle vědomí a spolehnutí, že patřím jemu, tak můj život bude i uprostřed těžkostí vpravdě dokonalý, protože plný, pravdivý a s tím nejlepším výhledem. Může být něco lepšího?

Amen.